

Beslut om ändringar i syfte, skäl och föreskrifter samt reviderad skötselplan för Tysjöarnas naturreservat i Krokoms och Östersunds kommuner

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4, 5 och 6 §§ miljöbalken samt 7 § första stycket miljöbalken om följande ändringar och tillägg i syfte, skäl och föreskrifter för Tysjöarnas naturreservat (bildat genom Länsstyrelsens beslut den 24 juni 2013, diarienummer 511-7005-2011). För konsoliderad version av syften, skäl och föreskrifter för Tysjöarnas naturreservat, se bilaga 1.

Länsstyrelsen fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. bifogad skötselplan, bilaga 2. Denna skötselplan ersätter tidigare skötselplan (fastställd den 24 juni 2013 med diarienummer 511-7005-2011).

Ändringar i syfte

Följande ändringar görs under rubriken Syfte jämfört med tidigare beslut:

- I första stycket om särskilt viktiga naturmiljöer ändras lydelsen i den andra punkten från *"En vattenmiljö med värdefulla fiskbestånd, där själva Tysjöarna, utloppet Semsån och de mindre tillflödena ingår"* till: *"Semsån och dess stora betydelse som reproduktionsområde för Storsjöns harr och öring."*
- I tredje stycket om värdefulla företeelser och strukturer, ändras lydelsen i den första punkten från: *"Naturlig hydrologi i våtmarker och naturliga vattenståndsfluktuationer i vattenmiljöer."* till: *"Naturlig hydrologi i myrmarker och säsongsvisa vattenståndsfluktuationer över kalkblekfält."*
- I fjärde stycket om värdefulla artgrupper, ändras lydelsen i den fjärde punkten från: *"Naturliga bestånd av vandringsfisk."* till: *"Sjövandrande harr och öring som leker i Semsån."*
- I sjunde stycket om hur syftet med naturreservatet ska nås stryks den första punkten, *"Höjning av vattenståndet i sjöarna och normalisering av vattenfluktuationerna i Semsån, utan att huvuddelen av det torrlagda bleket däms över."*

- I sjunde stycket görs tillägg av följande punkter:
 - "Återställning av Tysjöarna till deras utdikade och sjösänkta tillstånd genom borttagning av dämmande strukturer.",
 - "Återkommande borttagning eller bekämpning av igenväxningsvegetation på kalkblekefältet.",
 - "Åtgärder för att motverka näringstillförsel från Trättgärdesbäcken så som till exempel anläggning av våtmark, damm eller annan åtgärd för ökad näringsretention.",
 - "Vattendragsrestaurering av Semsån genom återmeandring och utveckling av lek- och uppväxtmiljöer för harr och öring."

Ändringar i skäl

Följande ändringar görs under rubriken *Prioriterade bevarandevärden jämfört med tidigare beslut*:

- Tillägg görs av punkten: "Kalkbleke som genom en naturliknande vattenregim temporärt översvämmas under vår och höst och torrläggs sommartid."

Ändringar i föreskrifter

Följande ändringar görs under rubriken *Föreskrifter*, avsnittet B, *Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång jämfört med tidigare beslut*:

- I föreskriften B4 stryks åtgärden "Anläggande av stentröskel i Semsån och eventuellt i diken i anslutning till Mellansjölandet".
- I föreskriften B4 läggs följande åtgärder till:
 - "Borttagning av dämmande strukturer",
 - "Återkommande borttagning eller bekämpning av igenväxningsvegetation på blekefälten",
 - "Återmeandring och utveckling av lek- och uppväxtmiljöer för harr och öring i Semsån",
 - "Hydrologisk återställning av rätade och/eller dikningspåverkade bäckar genom återmeandring och liknande åtgärder under förutsättning att inget dikningsföretag förhindrar sådana åtgärder",
 - "Anläggning av våtmark, damm eller annan åtgärd för ökad näringsretention i Trättgärdesbäcken".
- Tillägg görs av föreskriften B5: "Bekämpning av för området främmande arter."

Ändringar i undantag

Följande ändring görs under rubriken *Undantag från föreskrifterna* jämfört med tidigare beslut:

- Tillägg görs av undantaget a) ”Föreskrifterna i A och C ska inte heller utgöra hinder för sameby att bedriva renskötsel i enlighet med gällande lagstiftning.”

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Områdets historia och bevarandevärden

Tysjöarna var ursprungligen en grund kalkblekesjö som dikades ut och sänktes på 1880-talet, varefter endast några små permanenta vattensamlingar återstod. Den före detta sjöbotten omvandlades till ett stort och flackt kalkblekefält, som till största delen temporärt översvämmades under högvatten vår och höst för att torrläggas sommartid, samt med mindre delar som var helt torrlagda.

Den nya miljön som bildades efter sjösänkningen var relativt stabil med en mycket långsam igenväxningstakt på grund av den extrema kalkhalten. På kalkblekefältet utvecklades med tiden en mycket säregen flora och smådjursfauna med höga bevarandevärden. Det temporärt översvämmade blekefältet utvecklades också till en mycket värdefull livsmiljö för många fågelarter. Tysjöarna har bedömts vara en av Norrlands inlands allra viktigaste rastfågellokalerna, till exempel har alla arktiska vadare setts rasta här. Tysjöarna ingår också i ett vattensystem med höga limniska värden och som är av stor vikt som lekområde för Storsjöns harr- och öringbestånd.

Naturvärdena i Tysjöarna har uppmärksamats i flera olika sammanhang. Området ingår i länets rikkärrs-, bleke-, och våtmarksinventeringar med högsta naturvärdesklass och är en del av Myrskyddsplan för Sverige. Området berörs även av riksintresseområden för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, särskilt värdefulla vatten för natur respektive fiske, samt flera åtgärdsprogram för hotade arter.

Tysjöarnas höga bevarandevärden har lett till utpekanden av området som fågelskyddsområde (Länsstyrelsens beslut 1975-11-21, diarienummer 11.111-610-74), Natura 2000-område utifrån både art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet (Tysjöarna, SE0720362) och Ramsar-område enligt Ramsarkonventionen. Området har också anmälts som ett område av betydelse för flyttande vattenfåglar till AEWA (Avtalet om bevarande om flyttande sjöfåglar i Afrika och Eurasien). Detta efter beslut av regeringen år 2022.

Naturreservatsbildningen

Tysjöarnas naturresevat bildades genom beslut av Länsstyrelsen den 24 juni 2013 (diarienummer 511-7005-2011). Under markersättningsprocessen övergick en stor del

av det blivande naturreservatet till Naturvårdsverket genom köp av flera fastigheter. I samband med beslutet om naturreservat upphävdes fågelskyddsområdet och bestämmelser som tidigare reglerats i beslutet om fågelskydd infördes i stället som föreskrifter i naturreservatsbeslutet, bland annat ett tillträdesförbud under del av året.

Inför det att Tysjöarna-området även skulle bli ett naturreservat, bildades en tvärsektoriell samrådsgrupp inom Länsstyrelsen med experter inom skog, vatten, våtmark, kulturmark och gräsmarkshävd. Detta för att uppnå en väl avvägd förvaltningsinriktning för området i och med att flera bevarandevärden stod i konflikt med varandra.

Särskilt diskuterades avvägningen mellan att bevara det torrlagda, eller endast periodvis översvämmade blekefältet, och att återställa sjöarna till deras naturliga tillstånd innan sjösänkningen. Samrådsgruppen landade i en kompromiss, vilket återspeglas i naturreservatets syfte och skötselplan. Dessa medger en höjning av vattenståndet i sjöarna och åtgärder för att normalisera vattenfluktuationerna i Semsån ”utan att huvuddelen av det torrlagda bleket däms över”. Såväl de limniska värdena som värdena knutna till det torrlagda blekefältet lyfts i syftet för naturreservatet.

Skötsel och förvaltning

Natura 2000-området Tysjöarna var ett av fem områden i länet som ingick i det EU-finansierade projektet LIFE to ad(d)mire (2010–2015), som syftade till att återställa utdikade och igenvuxna våtmarker. Inom projektet genomfördes åtgärder i Tysjöarna för att förbättra vattenkvaliteten, hindra igenväxning och möjliggöra för lekande fisk att vandra upp i området.

Inför åtgärderna i Tysjöarna beställde Länsstyrelsen bland annat en hydrologisk utredning, miljökonsekvensbeskrivning och en fågelinventering. Ett informationsutskick gick ut till markägare, där Naturvårdsverket ingår, kommuner och andra berörda inom området utan att några invändningar inkom till Länsstyrelsen.

År 2013 gjordes de första åtgärderna då flera diken lades igen i naturreservatets sydöstra våtmarksområde. En stentröskel anlades även i inloppet till Semsån, vilket resulterade i en höjning av vattennivån i den södra av Tysjöarna. Denna överdämning av blekefältet var arealmässigt i linje med naturreservatets syfte och skötselplan men fick inte de positiva effekter på de limniska värdena som förväntats för den norra sjön eller för vattenflödet ut till Semsån, varefter ytterligare två stentrösklar anlades i Mellansjölandet år 2015. Denna andra etapp av åtgärder höjde vattennivån även i den norra sjön och bromsade upp vattenflödet. År 2016–2017 lades mer grus ut runt och nedströms den södra stentröskeln, bland annat för att förbättra lekmöjligheterna för harr.

Det bedömdes vid tiden för utförandet att dessa åtgärder hade stöd i naturreservatets beslut och skötselplan samt i Natura 2000-områdets bevarandeplan.

Länsstyrelsen bedömde även att vattenverksamhet kunde utföras utan tillstånd eller anmälan enligt 11 kap. miljöbalken (diarienummer 511-6963-2011). Detta med stöd av 11 kap. 12 § miljöbalken, där det finns ett undantag om det är "uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena." Att hela blekefältet och merparten av avgränsande mark ägs av staten genom Naturvårdsverket var en del i Länsstyrelsens bedömning om att enskilda intressen inte skulle skadas.

Utvärdering av åtgärder

Fågelinventeringen som gjordes inför åtgärderna 2013 följdes upp av liknande inventeringar åren 2017 och 2018, efter den andra etappen av vattenståndshöjningen. I redovisningen av inventeringsresultaten för 2018 ingår också en jämförelse mellan 2013, 2017 och 2018 års fågelinventeringar (Falkdalen 2019). Rapporten visar på en minskning av de flesta fågelarter efter att vattennivån höjts i området, med den största nedgången bland vadare.

Förändringen av området efter Länsstyrelsens åtgärder och den negativa påverkan på fågellivet uppmärksammades också av tidningen Östersundsposten och allmänheten, varav flera personer har inkommit med förfrågningar om återställande av området till dess sjösänkta tillstånd. Det inkom även synpunkter på att växtsamhället på blekefälten, med arter som jämtlandsmaskros och tegelbryum, påverkats negativt.

Med anledning av synpunkterna tog Länsstyrelsen under 2019–2020 fram en rapport för att sammanställa och utvärdera genomförda skötselåtgärder i Tysjöarnas naturreservat (diarienummer 511-3455-2020). I utvärderingen redovisas positiva och negativa effekter av åtgärderna, liksom en analys av åtgärdernas laglighet och förenlighet med områdets olika skyddsformer och internationella åtaganden.

Utvärderingen visar att stentrösklarna och dikespluggarna tillsammans har höjt vattennivån i området med cirka 1,3 meter, med resultatet att sjöytan ökat från 7,7 ha till 72,6 ha. Ökningen av arealen sjö har skett på bekostnad av arealen blekefält, med följden att cirka 80 % av blekefältet hamnat under vatten. Utvärderingen sammanställer också genomförda inventeringar och uppföljningar. Bland arter som missgynnats tas den starkt hotade mossan tegelbryum upp, som i och med det högre vattenståndet fått en dramatiskt minskad utbredning och riskerar att försvinna från området. Vattennivåhöjningen har också gjort stora områden olämpliga för grynsnäckor listade i art- och habitatdirektivet och vadarfåglar som är utpekade i fågeldirektivet.

Samtidigt syns positiva effekter för andra habitat och artgrupper. Utvärderingen redovisar att Semsån har fått ett jämnare vattenflöde under året och fiskar som harr, öring och gädda har gynnats av tillskapandet av lekplatser här. De positiva effekterna

av sjöhöjningen för de limniska värdena skrivs dock senare ner efter ytterligare utredningar.

Utvärderingen tillstår att åtgärderna inte är förenliga med bevarandeplanen för Natura 2000-området eller syfte och skötselplan för naturreservatet. Som skäl till att skötselplanen frångicks anges att åtgärderna inte uppnådde sitt syfte, att minska vattenståndsfluktuationerna i området, förrän sjöytan fick nuvarande areal.

I utvärderingen konstaterar Länsstyrelsen att det var en felaktig bedömning att åtgärderna ryms under undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken, samt att även andra provningspliktiga åtgärder har vidtagits utan föregående provning av dispenser och tillstånd enligt 7 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen. Utöver detta framkommer att igenlagda diken berörs av två markavvattningsföretag, för vilka Länsstyrelsen skulle ha ansökt om omprövning och upphävande innan åtgärderna utfördes.

Tillsyn

Länsstyrelsen upprättade i juli 2020 ett tillsynsärende om hanteringen av åtgärderna i Tysjöarna (diarienummer 535-5150-2020). För att undvika en jävsituation beslutade Länsstyrelsen att överlämna ärendet till Länsstyrelsen i Norrbottens län för handläggning och beslut (diarienummer 112-5145-2020).

Tillsynsärendet mynnade ut i ett beslut 2022-08-31, där Länsstyrelsen i Jämtlands län föreläggs att i efterhand lämna in en tillståndsansökan enligt 11 kap. 9 § miljöbalken till Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt för de åtgärder som genomförts.

Ytterligare undersökningar

Efter beslutet om föreläggande påbörjade Länsstyrelsen ett arbete med att ta fram ansökningshandlingar för en retroaktiv tillståndsansökan enligt föreläggandet, Länsstyrelsen beställde även ytterligare undersökningar och utredningar av Tysjöarna-området.

I oktober 2022 gav Länsstyrelsen i uppdrag till Fiskevårdsteknik i Sverige AB (Fiskevårdsteknik) att göra en förstudie om vattenvårdsåtgärder och ta fram handlingar för tillståndsansökan. Företaget redovisade en första utredning i september 2023 om påverkan från olika sjönivåer i Tysjöarna, PM 2023-09-22 *Tysjöarna, Påverkan från olika grad av återställning*. Utredningen lyfte fram de positiva effekterna av det höjda vattenståndet, liksom fördelarna med en fullständig återgång till vattennivån före sjösänkningen. Detta med hänvisning till miljökvalitetsnormer för ytvattenförekomsterna Tysjöarna och Semsån och bevarandetillstånd för arter och naturtyper enligt Natura 2000.

Inom projektet GRIP on LIFE gjordes en fågelinventering 2023 (Falkdalen, U. 2023, diarienummer 512-9042-2023) varefter Länsstyrelsen gav i uppdrag till företaget Ecogain att sammanställa och analysera resultat från fågelinventeringar mellan 2012–

2023. Resultatet presenterades i en rapport hösten 2024: *Effekter av genomförda våtmarksrestaureringar på fågelfaunan i Tysjöarna - En analys* (diarienummer 512-7771-2024). Rapporten redovisar bland annat hur majoriteten av de häckande arterna visar en negativ trend för åren 2017–2023 jämfört med åren 2012–2015, och en tydlig minskning i antalet rastande mosnäppor, grönenor och brushanar under vårsäsongen. Arter med positiva trender är trana, sångsvan och grågås.

Inom projektet LIFE RestoRED gjordes en inventering av grynsnäckor, som redovisas i rapporten *Undersökning av landmolluskfaunan i Tysjöarna - avseende grynsnäckor* (Vertigo), Länsstyrelsens rapport 2023:4 (diarienummer 512-6109-2021). Även violett guldvinge, som står listad i art- och habitatdirektivet inventerades i Tysjöarna-området (Grund, L-O. 2024, diarienummer 512-5058-2024).

Revideringsprocessen

Frågan om behovet av en revidering av naturreservatet väcktes i och med Länsstyrelsens utvärdering av genomförda skötselåtgärder inom Tysjöarnas naturreservat från år 2020. En slutsats i utvärderingen är att det kan bli aktuellt att revidera Natura 2000-områdets bevarandeplan, liksom naturreservatets beslut och skötselplan för att förtydliga områdets syften och mål, som har ansetts vara motstridiga och svårtolkade.

Det diskuterades först inom Länsstyrelsen vilken riktning revideringen av naturreservatet skulle ta, eftersom det rådde oenighet om vilken vattennivå som är mest gynnsam för området och vilka bevarandevärden som ska ges företräde.

Förespråkare för att fastställa en förvaltningsinriktning med en återskapad sjömiljö och med prioritering av de limniska naturvärdena genom en revidering av beslut och skötselplan, kunde hänvisa till Länsstyrelsens arbete med miljökvalitetsnormer för ytvatten enligt Vattendirektivet, Semsåns status som särskilt värdefullt vatten, fiskelek och Natura 2000-områdets utpekade naturtyper Mindre vattendrag och Kransalgssjöar. Andra förespråkade en revidering för att ta bort motstridiga formuleringar i naturreservatets beslut och skötselplan och därmed tydliggöra en prioritering av värdena knutna till kalkblekefältet inför ett återställande av områdets sjösänkta tillstånd. Detta med stöd av bland annat fågeldirektivet, Ramsarkonventionen, Natura 2000-områdets bevarandesyfte och naturreservatets syfte och skötselplan.

I januari 2024 ställde Länsstyrelsen frågan till Naturvårdsverket om deras syn på konflikten mellan de olika bevarandevärdena i området och Naturvårdsverket meddelade sin bedömning i en skrivelse till Länsstyrelsen 2024-03-08 (diarienummer 521-6400-2022). Naturvårdsverket bedömer i skrivelsen att de akvatiska värdena knutna till vandrande fisk och miljökvalitetsnormer för ytvatten har lägre prioritet än Tysjöarna-områdets våtmarker inklusive blekefält med tillhörande arter, och att "det är mest lämpligt ur naturvårdssynpunkt att återställa området till tidigare utseende och utformning".

Naturvårdsverket pekar också på behovet av en revidering av naturreservatsbeslut och skötselplan samt bevarandeplan för Natura 2000-området för att ”tydliggöra hur vattenståndet bör vara i tid och rum knutet till olika arters och livsmiljöers behov. Detta så att det blir tydligare gällande mål och prioritering mellan motstående natur- och miljövårdsintressen.”

Efter Naturvårdsverkets skrivelse och ytterligare kunskapsuppbyggnad kunde Länsstyrelsen enas i att gå vidare med att utreda alternativ för att uppnå reservatsbeslutets målarealer av torrlagd bleke. Länsstyrelsen gav Fiskevårdsteknik i uppdrag att ta fram en ny rapport, som levererades i november 2024 (diarienummer 521-6400-2022).

Den nya rapporten betonade de terrestra och ornitologiska värdena knutna till blekefälten och omvärderade de positiva effekterna för de limniska värdena som lades fram i den tidigare rapporten, däribland vad gäller flödesutjämningen i Semsån. Den nya rapporten motsade därmed också Länsstyrelsens utvärdering från 2020.

Fiskevårdstekniks nya rapport konstaterar att målet med vattenståndshöjningarna, vad gäller en förbättrad hydrologi i Semsån, inte har uppnåtts. Detta trots att vattennivån har höjts mer än skötselplanen anger. Sjöarna bedöms i rapporten vara för små för att kunna påverka flödena i Semsån i någon betydande utsträckning.

Rapporten visar vidare att skillnaden för de limniska värdena mellan det vattenstånd som anges i naturreservatets skötselplan och det vattenstånd som rådde innan den första vattenståndshöjningen 2013 är marginella, och rapportförfattarna förespråkar en återgång till vattenståndet som rådde före den första vattenståndshöjningen 2013. De konstaterar även att reservatsbeslutet och skötselplanen behöver förtydligas.

Länsstyrelsen kunde med stöd av den nya rapporten besluta om avsikten att sänka vattennivån i Tysjöarna och återställa de arealer av blekefältet som ställts under vatten. Eftersom effekterna på de limniska värdena av en vattenståndshöjning inte blivit som förväntat, kunde Länsstyrelsen också konstatera att den avvägning som gjordes mellan limniska värden och värden knutna till det torrlagda blekefältet inför naturreservatets bildande, gjorts på felaktiga grunder.

Den 9 december 2024 togs ärendet om Tysjöarna upp på ett beredningsmöte med länsledningen, då bestämdes inriktningen för Länsstyrelsens domstolsansökan om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken för vidtagna åtgärder i Tysjöarnas naturreservat enligt föreläggandet. Länsstyrelsen genomförde kort därpå ett samråd med Naturvårdsverket, där Naturvårdsverket informerades om Länsstyrelsens plan för Tysjöarna-området.

Ett arbete med att revidera naturreservatet inleddes våren 2025 för att anpassa naturreservatets beslut och skötselplan efter Länsstyrelsens ställningstagande att sänka vattennivån och återställa överdämda blekearealer. Detta genom att justera de formuleringar som återspeglar den avvägning som gjordes mellan motstående bevarandevärden i det tidigare beslutet och som visat sig bygga på felaktiga

antaganden och i stället tydliggöra en prioritering av värdena knutna till kalkblekefältet.

Parallellt med revideringen av naturreservatet Tysjöarna, pågår ett arbete med att uppdatera bevarandeplanen för Natura 2000-området Tysjöarna.

Remiss och samråd

Ett förslag till reviderat beslut och ny skötselplan för Tysjöarnas naturreservat sändes på en intern remiss inom Länsstyrelsen i september 2025. Länsstyrelsen skickade samtidigt förslaget till Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten för samråd enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Under november 2025 skickades förslaget ut på extern remiss där markägare, ägare av särskild rätt inom området, berörd sameby samt ett flertal berörda myndigheter och intresseorganisationer fick möjlighet att yttra sig över förslaget.

Synpunkter på förslaget till beslut

Under remisstiden inkom tre yttranden.

Indalsälvens vattenregleringsföretag (IVF) menar att begreppet "vandringsfisk" i syftets fjärde stycke riskerar att omfatta även oönskade eller invasiva arter. Länsstyrelsen har beaktat synpunkten och ändrat formuleringen till "sjövandrande harr och öring". IVF noterar vidare att beslutet och skötselplanen innefattar en planerad vattendragsrestaurering av Semsån. De välkomnar denna åtgärd och vill samtidigt uppmärksamma att Semsån utgör en av de "harrbäckar" för vilka IVF sedan 1971, enligt dom A 53/38 710527, har ett villkor att säkerställa harrens vandringsmöjligheter över strandplanet för att möjliggöra uppvandring och lek.

Trafikverket framför att normal drift och underhåll av Inlandsbanan ska kunna ske utan särskilda restriktioner. Med normal drift och underhåll menas att kontinuerligt hålla järnväg i användbart skick för trafiken och att avhjälpa brister som äventyrar trafiksäkerheten. Länsstyrelsen bedömer att undantag 1) säkerställer att drift och underhåll inte hindras av naturreservatets föreskrifter.

En fastighetsägare inom naturreservatet föreslår att syftet med naturreservatet ska kompletteras med formuleringen: "Syftet är även att bevara kulturlämningar och upprätthålla delar av de kulturhistoriska värdena inom området." Länsstyrelsen bedömer att detta inte är möjligt att tillmötesgå, eftersom naturreservat enligt miljöbalken 7 kap. § 4 får bildas i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behovet av områden för friluftsliv.

Vidare framför fastighetsägaren att skötselplanen bör kompletteras med en karta där de kulturlämningarna som hänvisas till i skötselplanen märks ut punktvis. Fastighetsägaren ger även förslag på ytterligare skötselåtgärder i skötselområde L. Länsstyrelsen bedömer att fokus för det reviderade beslutet måste vara på

förvaltningen kopplat till förändringarna i vattenståndet. Inom ramen för denna revidering finns inte möjlighet att uppdatera andra delar av beslutet. Länsstyrelsen konstaterar dock att det finns ett behov av sådana uppdateringar, men bedömer att dessa inte är av lika akut karaktär. De framförda synpunkterna kommer därför att beaktas vid en eventuellt kommande revidering.

Fastighetsägaren påpekade också att det i skötselplanen finns en hänvisning till skötselområde F17, vilket inte existerar. Länsstyrelsen har rättat detta skrivfel.

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Motivering av ändringar

Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ändringar i beslutet för Tysjöarnas naturreservat, daterat 2013-06-24, diarienummer 511-7005-2011. Behovet har uppstått sedan det framkommit ny kunskap om området efter utvärderingar av de vattenståndshöjande åtgärder som gjorts i naturreservatet sedan det bildades.

Det har nu konstaterats att de förväntade effekterna för de limniska bevarandevärdena inte har kunnat uppnås genom den vattenståndshöjning som genomförts, trots att vattennivån höjts mer än vad som medges i beslut och skötselplan för naturreservatet. Detta innebär att avvägningen mellan limniska värden och värden knutna till blekefältet gjorts på felaktig grund, med antaganden om effekterna av en vattenståndshöjning som inte visat sig stämma. Länsstyrelsen har därför omprövat den avvägning som gjordes inför beslutet om bildande av Tysjöarnas naturreservat.

Länsstyrelsen bedömer att det inte är befogat att bibehålla en höjd vattennivå när de vattenståndshöjande åtgärderna inte gett önskat resultat för de värden åtgärderna har syftat till att gynna, samtidigt som de starkt har missgynnat de unika värden knutna till kalkblekefältet som pekas ut i syftet med naturreservatet och som legat till grund för utpekanden av området som fågelskyddsområde, myrskyddsplaneobjekt, Ramsarområde, och Natura 2000-område.

Länsstyrelsen bedömer vidare att det inte heller är befogat att tillämpa den delvis höjda vattennivå som anges i naturreservatets syfte och preciseras i skötselplanens bevarandemål. Detta eftersom nyttan för de limniska värdena i Semsån vid en sådan vattennivå beräknats bli marginell jämfört med Tysjöarnas utdikade och sjösänkta tillstånd. Länsstyrelsen bedömer att det inte är försvarbart att marginellt förbättra statusen för limniska bevarandevärden, när det sker på bekostnad av värdena knutna till kalkblekefältet, som i detta scenario skulle stå under vatten med upp till hälften av sin areal. Det skulle också försvåra uppfyllandet av de internationella åtaganden som följer av att naturreservatet även är ett Ramsar-område och Natura 2000-område.

Länsstyrelsens slutsats är att det är mest lämpligt ur naturvårdssynpunkt att prioritera värdena knutna till blekefältet, med stora arealer torrlagd, periodvis

temporärt översvämmad kalkbleke framför en delvis återställd vattenmiljö i naturreservatet. Detta innebär att vattennivån bör sänkas till de nivåer som rådde 2013, innan de vattenståndshöjande åtgärderna genomfördes.

Det finns därmed behov av justeringar i de delar av reservatsbeslutet som avspeglar Länsstyrelsens tidigare avvägning mellan dessa bevarandevärden, samt omformuleringar för att tydliggöra prioriteringar i naturreservatet enligt Länsstyrelsens nya avvägning av förvaltningsinriktningen.

Länsstyrelsen bedömer att de arealer av kalkblekefältet som stått under vatten troligen kommer vara i behov av återställning med avseende på näringsnivå och igenväxning efter det att vattennivån åter sänkts. Detta eftersom en påverkan från det naturligt näringsrika vattnet kan förväntas, och blekefältet kommer troligen också vara i behov av frekvent återkommande skötsel efter återställningen.

Det finns därmed också behov av tillägg i reservatsbeslutet för att möjliggöra en återställning av det överdämda kalkbleket, liksom åtgärder mot övergödning. I samband med denna översyn av naturreservatet har även behovet av möjlighet till vattendragsrestaurering av Semsån samt möjlighet till bekämpning av främmande arter kommit fram.

Ändringar och tillägg har gjorts i naturreservatets syfte, skäl och föreskrifter enligt nedan.

Eftersom ändringarna enligt detta beslut påverkar förvaltningsinriktningen för området, bedömer Länsstyrelsen att det också finns behov av en förnyad skötselplan för naturreservatet.

Motivering av ändringar i syfte

Följande ändringar görs under rubriken Syfte jämfört med tidigare beslut:

- I första stycket om särskilt viktiga naturmiljöer, ändras lydelsen i den andra punkten från *"En vattenmiljö med värdefulla fiskbestånd, där själva Tysjöarna, utloppet Semsån och de mindre tillflödena ingår"* till: *"Semsån och dess stora betydelse som reproduktionsområde för Storsjöns harr och öring."*

Ändringen motiveras av att Länsstyrelsen bedömer att naturvärden knutna till kalkblekefältet ska ges företräde framför de krav som följer av EU:s vattendirektiv. Efter en sänkning av vattenståndet kan varken Tysjöarna eller dess tillflöden förväntas utgöra värdefulla vattenmiljöer med värdefulla fiskbestånd. Semsåns vattenmiljö med dess värdefulla bestånd av vandringsfisk kommer dock fortfarande utgöra en av naturreservatets särskilt viktiga naturmiljöer efter en sänkning av vattenståndet i området.

- I tredje stycket om värdefulla företeelser och strukturer, ändras lydelsen i den första punkten från: *"Naturlig hydrologi i våtmarker och naturliga*

vattenståndsfluktuationer i vattenmiljöer.” till: ”Naturlig hydrologi i myrmarker och säsongsvisa vattenståndsfluktuationer över kalkblekefält.”.

Ändringen motiveras av att den nya lydelsen förtydligar att en värdefull företeelse i området är säsongsvisa vattenståndsfluktuationer över kalkblekefält. Då kalkblekefälten tillfälligt täcks av vatten under vår och höst bildas vidsträckta, grunda översvämningsområden som fungerar som rika födosöksområden för vadarfåglar. De säsongsvisa översvämnarna bedöms också ha en viktig betydelse i att hämma igenväxning av de öppna kalkblekefälten.

Denna företeelse har i det tidigare beslutet ingått i den bredare formuleringen ”naturliga vattenståndsfluktuationer i vattenmiljöer” som nu utgår, eftersom det kan tolkas som att den avser Tysjöarnas och Semsåns naturliga tillstånd innan sjösänkningen på 1880-talet. Eftersom sjöarnas vattenstånd ska sänkas till sitt utdikade och sjösänkta tillstånd enligt Länsstyrelsens nya avvägning av förvaltningsinriktningen, kan naturliga vattenståndsfluktuationer i de vattenmiljöerna inte förväntas i naturreservatet.

- I fjärde stycket om värdefulla artgrupper, ändras lydelsen i den fjärde punkten från: *”Naturliga bestånd av vandringsfisk.”* till: *”Sjövandrande harr och öring som leker i Semsån.”*.

Ändringen motiveras av att eftersom sjöarnas vattenstånd ska sänkas till sitt utdikade och sjösänkta tillstånd enligt Länsstyrelsens nya avvägning av förvaltningsinriktningen, kan naturliga bestånd av vandringsfisk inte förväntas i naturreservatet. Semsån utgör dock fortfarande en viktig miljö för vandringsfisk, och dessa bestånd ingår fortsatt bland de värdefulla artgrupper som särskilt ska beaktas i förvaltningen av området.

- I sjunde stycket om hur syftet med naturreservatet ska nås stryks den första punkten, *”Höjning av vattenståndet i sjöarna och normalisering av vattenfluktuationerna i Semsån, utan att huvuddelen av det torrlagda bleket däms över.”*.

Ändringen motiveras av att en höjning av vattenståndet i sjöarna och normalisering av vattenfluktuationerna i Semsån inte har kunnat genomföras i naturreservatet utan att dämma över huvuddelen av det torrlagda bleket. Enligt Länsstyrelsens nya avvägning av förvaltningsinriktningen ska sjöarnas vattenstånd sänkas till sitt utdikade och sjösänkta tillstånd för att ge företräde till värdena knutna till kalkblekefältet.

Syftet kompletteras också i stycket om hur syftet ska nås. Åtgärder för att återställa överdämda blekearealer och därefter öppethålla torrlagd kalkbleke och motverka näringspåverkan på blekefältet läggs till. Tilläggen motiveras av att sådana åtgärder behöves för att uppnå det nya syftet med naturreservatet.

Stycket om hur syftet ska nås får även tillägg om vattendragsrestaurering av Semsån. Tilläggen motiveras av det finns ett behov av att förbättra vattenmiljön i Semsåns utlopp genom exempelvis återmeandring och utveckling av lek- och uppväxtmiljöer för sjövandrande harr och öring.

Motivering av ändringar i skäl

Skälen som pekar ut de prioriterade bevarandevärdena för naturreservatet har kompletterats med en punkt. Detta för skälen tydligt ska omfatta kalkbleke som tillfälligt översvämmas under högvatten vår och höst och torrläggs sommartid. Ändringen motiveras av att denna tydlighet har saknats i tidigare beslut.

Länsstyrelsen bedömer att kalkbleke och dessa säsongsvisa översvämningar, liksom torrlagd bleke sommartid även pekas ut som prioriterade bevarandevärden i tidigare beslut, om än inte under rubriken *Prioriterade bevarandevärden*. Det kan emellertid utläsas ur syftet med naturreservatet enligt tidigare beslut att kalkblekefältet lyfts fram som en särskilt viktig naturmiljö, att torrlagd kalkbleke under sommaren är en särskild viktig företeelse/struktur i området samt att häckande och rastande våtmarksfåglar liksom kalkgynnade kärlväxter, kransalger, svampar, insekter och snäckor ingår bland de värdefulla artgrupper som särskilt ska beaktas i förvaltningen av området.

Motivering av ändringar i föreskrifter

Följande ändringar görs under rubriken *Föreskrifter*, avsnittet B, *Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång jämfört med tidigare beslut*:

- I föreskriften B4 stryks åtgärden "anläggande av stentröskel i Semsån och eventuellt i diken i anslutning till Mellansjölandet".

Ändringen motiveras av att åtgärden inte längre är aktuell, i enlighet med naturreservatets nya syfte ska stentrösklarna i stället rivas ut.

Flera tillägg görs också i föreskrift B4 om naturvårdande skötsel. Tilläggen motiveras av behovet av att möjliggöra de skötselåtgärder som krävs för att återställa det överdämda kalkblekefältet med avseende på vattennivå, näringsnivå och igenväxning, samt för att genomföra vattendragsrestaurering av Semsån och motverka övergödning från Trättgärdesbäcken. Dessa åtgärder bedöms som nödvändiga för att uppfylla det nya syftet med naturreservatet. Som ett exempel på hydrologisk återställning läggs också "återmeandring av rätade och/eller dikningspåverkade bäckar" till, eftersom igenläggning av diken inte är tillämpligt i de fallen.

Den geografiska precisering i föreskriften B4 enligt tidigare beslut, som anger att hydrologisk återställning kan utföras öster om blekefälten, har tagits bort. Detta för att rätade och/eller dikningspåverkade vattendrag ska vara möjliga att åtgärda i hela naturreservatet. Till exempel finns ett delvis rätat vattendrag vid Myrtaget i naturreservatets västra del där det finns ett behov av återmeandring.

En ny föreskrift om bekämpning av främmande arter läggs också till. Tillägget motiveras av att det pågår en ökning i länet av främmande arter som bedöms vara invasiva, och att det ska vara möjligt att utföra åtgärder mot sådana arter i de fall de förekommer inom naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att föreskriften är förenlig med naturreservatets syfte.

Motivering av ändringar i undantagen

Följande ändring görs under rubriken *Undantag från föreskrifterna* jämfört med tidigare beslut:

- Tillägg görs av undantaget a) ”Föreskrifterna i A och C ska inte heller utgöra hinder för sameby att bedriva renskötsel i enlighet med gällande lagstiftning.”

Undantaget införs för att förtydliga att naturreservatets föreskrifter inte ska begränsa befintliga rättigheter enligt rennäringslagen (1971:437).

Delvis upphävande av beslut

Tysjöarnas naturreservat bildades genom beslut av Länsstyrelsen den 24 juni 2013 med stöd av 7 kap. 4–6 och 30 §§ miljöbalken. Enligt 7 kap. 7 § miljöbalken får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 7 kap. 4–6 §§, om det finns synnerliga skäl. Beslut om upphävande får meddelas endast om intrånget i naturvårdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Detta beslut innebär ett delvis upphävande av Länsstyrelsens beslut om bildande av Tysjöarnas naturreservat den 24 juni 2013, diarienummer 511-7005-2011.

Med hänvisning till ovan angivna motiv till ändringar, bedömer Länsstyrelsen att ändringarna enligt detta beslut innebär ett starkare och mer ändamålsenligt skydd för naturreservatets prioriterade bevarandevärden än tidigare beslut. Länsstyrelsen bedömer därmed att kraven som ställs i 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken om synnerliga skäl är uppfyllda.

Eftersom detta beslut enligt Länsstyrelsens bedömning stärker skyddet av naturreservatets prioriterade bevarandevärden, bedömer Länsstyrelsen att beslutet inte innebär ett sådant intrång i naturvårderna att det finns skäl för kompensation i enlighet med 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken.

Bedömning av förenlighet med riksintressen, kommunala planer och övriga bestämmelser

Riksintressen

Tysjöarnas naturreservat berörs av riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (Tysjöarna, NRO 23032). I områdesbeskrivningen, som behandlar området innan några vattenhöjande åtgärder gjordes, framgår att det är biotopvariationen kring Tysjöarna och områdets betydelse som rast- och

häckningslokal för fåglar som betingar riksintresset. Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med riksintresset för naturvård eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en återgång till de förhållanden som låg till grund för områdets utpekande som riksintresse för naturvård.

Naturreservatet ligger också inom ett riksintresseområde för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken: F 8 Storsjöbygden, som omfattar Storsjön med omgivande odlingsbygder och beskrivs som ett "varierat och naturskönt kulturlandskap kring ett stort vatten".

Att naturreservatet har höga värden för friluftslivet nämns i skälen och syftet för naturreservatet. Efter genomförandet av de vattenståndshöjande åtgärderna i området har naturreservatet fortsatt höga värden för friluftslivet, upplevelsevärdena har dock tydligt ändrats jämfört med innan vattenståndshöjningen.

Före vattenståndshöjningen hade naturreservatet höga upplevelsevärden knutna till det rika fågellivet under vår och höst. Redan innan området blev naturreservat var det ett uppskattat besöksmål som var tillgängligt genom flera entréer för besökare, iordningställda rastplatser och fågeltorn. Det blottade kalkblekefältet utgjorde en unik och anslående upplevelse av ett kritvitt, ökenlikt landskap med en intressant växtlighet och området lockade även artentusiaster bland ornitologer och botanister.

Sedan vattennivån höjdes i naturreservatet erbjuder sjömiljöerna fina utblickar över vatten och möjligheter till skridskoåkning vintertid på isar som fryser tidigt. Området lockar fortfarande många besökare som nyttjar området till vardags och som utflyktsmål. Ett högt besöksstryck i området har föranlett behovet av kanalisering genom leder och spänger för att minska slitaget på naturmiljön. Blekefältens status som en intressant fågel- och växtlokal har däremot sjunkit.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med riksintresset för friluftsliv eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en återgång till de förhållanden och de värden för friluftslivet som låg till grund för områdets utpekande som riksintresse för friluftsliv.

Naturreservatet berörs i västra delen även av riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (Z 25 Storsjöbygden). Länsstyrelsen bedömer att detta beslut inte påverkar riksintresset för kulturmiljövård.

Natura 2000

Tysjöarnas naturreservat överlappas av Natura 2000-området Tysjöarna (SE0720362), vars gränser i stort sett sammanfaller med naturreservatets. Natura 2000-området är utpekade både enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet och Natura 2000-området har flertalet utpekade arter, naturtyper och fåglar. Kalkbleke utgör ingen naturtyp enligt art- och habitatdirektivet, men Tysjöarnas kalkblekefält omnämns som ett prioriterat bevarandevärde för Natura 2000-området i egenskap av livsmiljö för flera utpekade fågelarter och kärlväxter.

Bland de fåglar som pekats ut enligt fågeldirektivet i området berörs framför allt myr- och våtmarksfåglar av detta beslut. Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med bevarandet av utpekade myr- och våtmarksfåglar eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en återgång till de gynnsamma förhållandena för rastande och häckande våtmarksfåglar som rådde vid områdets utpekande enligt fågeldirektivet. Några av de i direktivet listade fågelarterna har gynnats av efterföljande vattenståndshöjning men flertalet listade fågelarter, inklusive de mest prioriterade arterna, har i strid mot fågeldirektivet i stället missgynnats av vattenståndshöjningen.

Bland de arter som pekas ut enligt art- och habitatdirektivet i området berörs framför allt kalkkärrsgrynsnäcka, otandad grynsnäcka, guckusko och violett guldvinge av detta beslut. Dessa arter hade alla kalkblekefältet som livsmiljö innan vattennivån höjdes och har missgynnats efter höjningen av vattennivån. Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med bevarandet av dessa utpekade arter eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en återgång till de förhållanden som rådde vid områdets utpekande enligt art- och habitatdirektivet.

Bland de naturtyper som pekas ut enligt art- och habitatdirektivet berörs framför allt naturtyperna Kransalgssjöar (3140), Mindre vattendrag (3260), Rikkärr (7230) och Källor och källkärr (7160) av detta beslut.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut i huvudsak är förenligt med bevarandet av naturtypen Kransalgssjöar (3140) då det inte bedöms innebära någon försämring av den bevarandestatus som rådde vid utpekandet enligt art- och habitatdirektivet. Naturtypen kan ha gynnats av höjningen av vattennivån genom att sjöarealen ökat, samtidigt bedöms naturtypen ha ogynnsam bevarandestatus i Natura 2000-områdets bevarandeplan från 2018, efter det att vattenhöjande åtgärder genomförts. Många av landets kransalgssjöar finns i områden där sjöar sänkts och vattnet är reglerat. Enligt Naturvårdsverkets vägledning för naturtypen framkommer att de hydrologiska förutsättningarna bör bibehållas i sådana fall.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut i huvudsak är förenligt med bevarandet av naturtypen Mindre vattendrag (3260) då det inte bedöms innebära någon försämring av den bevarandestatus som rådde vid utpekandet enligt art- och habitatdirektivet. Naturtypen har gynnats efter höjningen av vattennivån genom att hydrologin delvis har återställts. Samtidigt bedöms naturtypen ha ogynnsam bevarandestatus i Natura 2000-områdets bevarandeplan från 2018, efter det att vattenhöjande åtgärder genomförts.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med bevarandet av Rikkärr (7230) och Källor och källkärr (7160). Naturtypen Rikkärr har i de delar som ligger i nära anslutning till blekefältet missgynnats av höjningen av vattennivån och de rikkärr som hade börjat etablera sig i blekefältet har hamnat under vatten. Naturtypen Källor och källkärr har för en av de två utpekade källorna missgynnats av höjningen av vattennivån.

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att detta beslut är förenligt med det utpekade Natura 2000-området med arter och naturtyper eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en återgång till de förhållanden som låg till grund för områdets utpekande som Natura 2000-område.

Ramsarkonventionen

Tysjöarna-området är ett utpekat Ramsar-område enligt Ramsarkonventionen, som omfattar våtmarker av internationell betydelse. Till grund för utpekandet ligger områdets internationellt betydelsefulla funktion för rastande våtmarksfåglar på väg till och från norra Sverige. Även den rika florán samt förekomsten av våtmarks- och vadarfåglar i anslutning till blekefälten låg till grund för beslutet. Tysjöarna och Semsåns betydelse för ett flertal fiskarter nämns också.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med Ramsarkonventionen eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en återgång till de förhållanden som låg till grund för områdets utpekande som Ramsarområde.

Miljökvalitetsnormer för ytvatten

Naturreseptatet berörs av två ytvattenförekomster enligt EU:s vattendirektiv: Tysjöarna (WA91771208) och Semsån (WA21104392). För ytvattenförekomsterna finns miljökvalitetsnormer fastställda av Vattenmyndigheterna enligt 5 kap. 2 § miljöbalken.

Båda vattenförekomsterna är klassade som naturliga vatten och Tysjöarna har i nuvarande förvaltningscykel bedömts ha en måttlig ekologisk status medan Semsåns ekologiska status bedömts som otillfredsställande. Utslagsgivande parameter för måttlig status i Tysjöarna är "näringsämnen" och i Semsån "konnektivitet i upp- och nedströms riktning" samt "fisk". Enligt miljökvalitetsnormerna ska ytvattenförekomsten Tysjöarna uppnå god ekologisk status till 2033 och Semsån till 2027.

I naturreseptatet finns dock en konflikt mellan åtagandet att uppnå god ekologisk status för ytvattenförekomsterna och att uppnå gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-områdets utpekade arter och naturtyper enligt art- och habitatdirektivet och fåglar enligt fågeldirektivet. Länsstyrelsen bedömer att också detta beslut är oförenligt med gällande miljökvalitetsnormer för ytvatten, eftersom ändringarna enligt detta beslut innebär en sänkning av vattennivån och en återgång till sjöarnas utdikade och sjösänkta tillstånd.

Länsstyrelsen har dock påtalat behovet av en översyn av miljökvalitetsnormerna för Vattenmyndigheterna, som avser att se över dem i nästa förvaltningscykel för att anpassa dem efter de särskilda krav som följer av att ytvattenförekomsterna ligger inom ett Natura 2000-område.

Detta mot bakgrund av att miljökvalitetsnormer för ytvattenförekomster ska fastställas så att normerna stödjer och bidrar till bevarandemål för Natura 2000-

områden när sådana berörs (i enlighet med 3 kap. 2 § och 4 kap. 5–6 §§ i Havs- och Vattenmyndighetens föreskrifter, HVMFS 2019:25) samt av att Naturvårdsverket har bedömt att miljökvalitetsnormer som hindrar att bevarandemålen för ett Natura 2000-område bör omprövas.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut går väl ihop med ovanstående intressen och är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med de för området gällande kommunala översiktsplanerna. Länsstyrelsen bedömer därmed att naturreservatet stämmer överens med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Skälen för att beslut om revidering fattas före ansökan om tillstånd

Efter att detta beslut fattas kommer Länsstyrelsen ansöka om tillstånd hos mark- och miljödomstolen för bortgrävning av stentrösklar i Tysjöarna (diarienummer 512-9095-2025). Länsstyrelsen kommer även att ansöka om tillstånd för omprövning och avveckling av dikningsföretag samt om tillstånd i efterhand för dikesigenläggning i Tysjöarna (diarienummer 512-9112-2025).

Länsstyrelsen bedömer att ett formellt beslut om revidering av reservatsbeslutet är nödvändigt för att ansökan till domstolen ska vara fullständigt och rättsligt tydlig. Genom att fastställa nytt syfte och ny förvaltningsinriktning för naturreservatet kan domstolsprövningen ske på ett rättssäkert och effektivt sätt.

Länsstyrelsen är medveten om att genomförandet av de tillståndspliktiga åtgärderna är beroende av mark- och miljödomstolens kommande prövning, och att beslutet därför kan behöva justeras i enlighet med domstolens ställningstaganden.

Medverkande beslutsmöte

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Marita Ljung. Vid den slutliga handläggningen av ärendet deltog även länsråd Susanna Löfgren samt handläggarna Pär Hedberg och Moa Walldén, den sistnämnde föredragande.

Detta beslut har signerats elektroniskt och saknar därför underskrifter.

Marita Ljung

Moa Walldén

Upplysningar

Detta beslut ska enligt 27 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. kungöras i ortstidning, sakägare anses därmed ha fått ta del av beslutet. Detta beslut kungörs i Östersundsposten och Länstidningen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län är förvaltare av naturreservatet.

Bilagor

Nr.	Undernivå nr.	Typ av bilaga	Beskrivning
1.		Konsoliderad version	Sammanställning av gällande syften, skäl och föreskrifter för Tysjöarnas naturreservat efter ändringar enligt detta beslut.
	1a.	Karta	Karta som visar område för beträdnadsförbud inom Tysjöarnas naturreservat.
2.		Skötselplan	Reviderad skötselplan för Tysjöarnas naturreservat.
	2a.	Skötselplankarta	Karta som visar var i naturreservatet den biologiska mångfalden förväntas främjas bäst genom fri utveckling och var den förväntas främjas bäst genom olika typer av skötsel.
	2b.	Friluftslivskarta	Karta som visar leder, anordningar och anläggningar för friluftslivet inom naturreservatet som ska skötas av förvaltningen.
	2c.	Artförteckning	Artförteckning för Tysjöarnas naturreservat.

Syfte, skäl och föreskrifter för Tysjöarnas naturreservat i Krokoms och Östersunds kommuner

Konsoliderad version. Detta dokument har sammanställts i informationssyfte. Denna version innehåller ändringar av Länsstyrelsens beslut om Tysjöarnas naturreservat den 24 juni 2013 (diarienummer 511-7005-2011) i enlighet med Länsstyrelsens beslut om ändringar i syfte, skäl och föreskrifter den 15 december 2025 (diarienummer 511-4233-2025).

Syfte

Syftet med Tysjöarnas naturreservat är att bevara, utveckla och till viss del återställa ett flertal olika naturmiljöer. Särskilt viktiga är:

- Ett omfattande kalkblekefält med mycket höga ornitologiska och botaniska naturvärden och en variation av livsmiljöer i form av torrlagd kalkmark, kransalgssjöar och extremrikkärr.
- Semsån och dess stora betydelse som reproduktionsområde för Storsjöns harr och öring.
- Omfattande rikkärrsområden med mycket höga botaniska värden, inklusive ett flertal välutvecklade källor.
- Kalkbarrskog med mycket höga naturvärden, främst för kärlväxter och marklevande svampar.

Dessutom är syftet med naturreservatet att restaurera ett delvis öppet kulturlandskap med höga kulturhistoriska värden och värden för landskapsbilden. Denna restaurering syftar även till att stärka områdets ornitologiska och botaniska värden.

Värdefulla företeelser och strukturer som särskilt ska beaktas i förvaltningen av området är:

- Naturlig hydrologi i myrmarker och säsongsvisa vattenståndsfluktuationer över kalkblekefält.
- Torrlagd kalkbleke under sommaren.
- Stora hävdade kulturmarker och betande tamboskap.
- Täta buskmarker och lövskogsmiljöer.
- Hävdade rikkärr utan igenväxningsvegetation.
- Skog med intern beståndsdynamik, inklusive kontinuitet av gamla träd och död ved.

Värdefulla artgrupper som särskilt ska beaktas i förvaltningen av området är:

- Häckande och rastande våtmarksfåglar, samt häckande skogsfåglar.
- Kalkgynnade kärlväxter, kransalger, svampar, insekter och snäckor.

- Mykorrhizabildande marksvampar som är beroende av skogskontinuitet och kalkrik jordmån.
- Sjövandrande harr och öring som leker i Semsån.

Syftet är samtidigt att uppfylla de åtaganden som följer av att området är utpekade att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000, både enligt Art- och habitatdirektivet och enligt Fågeldirektivet, liksom de åtaganden som följer av att området omfattas av den internationella Ramsarkonventionen för skydd av värdefulla våtmarker.

Vidare är syftet med naturreservatet att bevara, utveckla och tillgängliggöra området för naturupplevelser och friluftsliv, samt ge möjlighet till vetenskaplig forskning.

Syftet med naturreservatet nås främst genom:

- Återställning av Tysjöarna till deras utdikade och sjösänkta tillstånd genom borttagning av dämmande strukturer.
- Återkommande borttagning eller bekämpning av igenväxningsvegetation på kalkblekefältet.
- Åtgärder för att motverka näringstillförsel från Trättgärdesbäcken så som till exempel anläggning av våtmark, damm eller annan åtgärd för ökad näringsretention.
- Vattendragsrestaurering av Semsån genom återmeandering och utveckling av lek- och uppväxtmiljöer för harr och öring.
- Undanröjning av fiskvandringshinder.
- Hydrologisk återställning av dikad våtmark och skogsmark.
- Röjning och hävd av rikkärr och tidigare odlingsmark.
- Naturvårdande röjning/gallring i ungskog.
- Fri utveckling av äldre skogsmiljöer.
- Beträdnadsförbud för blekeområdet under fågelhäckningstid.
- Anläggning och underhåll av friluftslivsanordningar.

Skäl

Naturreservatet är stort och varierande och hyser många olika bevarandevärden. De prioriterade bevarandevärdena listas nedan.

- Kalkbleke som genom en naturliknande vattenregim temporärt översvämmas under vår och höst och torrläggs sommartid.
- Viktig häck- och rastlokal för främst våtmarksfåglar.
- Viktigt lekområde för harr och öring.
- Viktigt livsmiljö för ett stort antal rödlistade arter knutna till områdets kalkrikedom.
- Omfattande rikkärrsområden med mycket höga naturvärden.
- Kalkbarrskog med mycket höga naturvärden.
- Höga rekreations- och upplevelsevärden.

Föreskrifter och undantag

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver föreskrifter och förbud enligt andra lagar är det förbjudet att inom naturreservatet:

1. uppföra byggnad eller annan anläggning, till exempel vindkraftverk, mast, antenn, luft- eller markledning, bro, spång eller jakttorn,
2. utöka eller förändra befintlig byggnad eller anläggning,
3. sätta upp tavla, plakat, skylt, göra inskrift eller liknande,
4. anordna upplag, utföra fyllning eller tippning, spränga, schakta, borra, gräva, markbereda, utföra någon annan typ av markbearbetning eller bedriva täkt av något slag,
5. anlägga väg, skoterled, uppställningsplats för fordon, eller liknande anläggningar,
6. framföra motordrivet fordon i terräng,
7. dika, rensa dike, kulvertera dike, dämma, eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållande,
8. utföra skogsvårds- eller skogsskötselåtgärder,
9. fälla eller skada träd och buskar, samt flytta eller upparbeta stående och liggande döda träd eller delar av träd,
10. införa för området främmande växt- eller djurart,
11. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra växtnäringsämnen,
12. placera ut saltstenar i anslutning till källor och fuktig-blöt mark,
13. riva bäverdammar eller bäverhyddor, samt
14. jaga eller medföra jaktredskap eller hund inom område för beträdnadsförbud (se karta, bilaga 1a) under perioden 15 april till 31 juli varje år.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar anläggs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Utmärkning av naturreservatets gränser.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor, anläggning och underhåll av parkeringsplatser, underhåll av rullstolsramp, delvis spångad vandringsled, rastplatser med bekvämlighetsanordningar, anläggande och underhåll av gömsle nära östra fågeltornet, samt anläggande och underhåll av ny naturstig i anslutning till Kännåsenvägen, allt i enlighet med fastställd skötselplan. Anordningar utöver de som pekats ut i skötselplanen får utföras efter överenskommelse med fastighetsägaren.

3. Undersökningar av markslag, växt- och djursamhällen och andra naturförhållanden som ett led i uppföljningen av syfte och bevarandemål med naturreservatet. Detta kan exempelvis innebära uppsättning av insektsfällor och insamling av enstaka artexemplar.
4. Borttagning av dämmande strukturer, bortröjning av högre vegetation samt återkommande borttagning eller bekämpning av igenväxningsvegetation på blekefälten, återmeandring och utveckling av lek- och uppväxtmiljöer för harr och öring i Semsån, hydrologisk återställning av rätade och/eller dikningspåverkade bäckar genom återmeandring och liknande åtgärder under förutsättning att inget dikningsföretag förhindrar sådana åtgärder, samt rövning av dikningspåverkad vegetation, rensning av diken i gammal odlingsmark, omledning av vatten i Trättgärdesbäckens nedre del, anläggning av våtmark, damm eller annan åtgärd för ökad näringsretention i Trättgärdesbäcken, introduktion av årlig beteshävd i övergiven odlingsmark (inklusive skogs- och våtmark i liten utsträckning), introduktion av slätterhävd i rikkärr och övergiven odlingsmark, rövning/bränning av vegetation i övergiven odlingsmark, rövning/gallring av buskar och träd i mark som hävdas eller ska hävdas, borttagning av contortatall i ungskog vid Sandholmen, borttagning av gran på igenväxt lövrik/buskrik odlingsmark och naturvårdsanpassad rövning/gallring i ungskogar främst öster om järnvägen. Därutöver kan även skogsbetesdrift och/eller andra åtgärder enligt Åtgärdsprogram för kalktallskog komma att genomföras i kalkbarrskog öster om järnvägen.
5. Bekämpning av för området främmande arter.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att inom naturreservatet:

1. färdas eller uppehålla sig inom område för beträdnadsförbud (se karta bilaga 1a) under perioden 15 april till 31 juli varje år,
2. medföra okopplad hund under perioden 15 april till 31 juli varje år,
3. fänga, störa eller skada däggdjur, fåglar, grod- och kräldjur, liksom att skada deras bo och lekplatser eller samla ägg,
4. plocka och samla in arter av olika slag, med undantag för bär och matsvamp,
5. klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig närmare rovfågelbo, lya eller gryt än 100 meter,
6. göra åverkan på mark, block, växtlighet, torrträd eller annan död ved,
7. elda, annat än på särskilt angivna platser eller med medhavd ved, samt
8. framföra motordrivet fordon i terräng.

Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna i A och C ska inte utgöra hinder för förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för naturreservatets vård och skötsel och som framgår av föreskrifterna under B.

Föreskrifterna i A och C ska inte heller utgöra hinder för:

- a) sameby att bedriva renskötsel i enlighet med gällande lagstiftning,
- b) jakt och fiske,
- c) underhåll av befintligt jakttorn eller att på samma plats ersätta ett gammalt jakttorn med ett nytt,
- d) att med lättare fordon (<400 kg) på fastmark transportera fällda älgar och björnar, på våtmark får endast lättare bandgående fordon användas (älgtrack, järnhäst eller dylikt),
- e) markägare och innehavare av särskild rätt att använda terrängskoter på väl snötäckt mark i samband med tillsyn och annat nyttjande av marken (inklusive vid uttransport av fäلت vilt),
- f) röjning av buskar och mindre träd i syfte att upprätthålla rågångar mellan fastigheter eller upprätthålla befintliga siktgator vid älgpas,
- g) röjning och underhåll av befintliga stigar, fallna träd över stig får flyttas eller kapas,
- h) underhåll av Kännåsenvägen inklusive dess vägområde,
- i) siktröjning längs Kännåsenvägen upp till 10 meter från väggkant,
- j) drift och underhållsarbeten av befintlig kraftledning och kraftledningsgata,
- k) Räddningstjänsten att fritt förfoga över befintlig branddamm på fastigheten Östersem 3:545, samt
- l) drift och underhållsarbeten av Inlandsbanan inom fastigheterna Västersem 1:20, 1:21, 2:33, 2:34 och 2:35 samt Rösta 1:16.

Inom fastigheten Rösta 1:39 skall föreskrifterna i A och C inte heller utgöra hinder för:

- m) underhåll av befintlig byggnad, samt
- n) att inom en radie om 25 meter med byggnaden i centrum röja sly och buskar, fälla träd som kan falla på byggnaden samt i övrigt underhålla marken.

Till förmån för Östersem 3:2 skall föreskrifterna i A och C inte heller utgöra hinder för att i samråd med Länsstyrelsen:

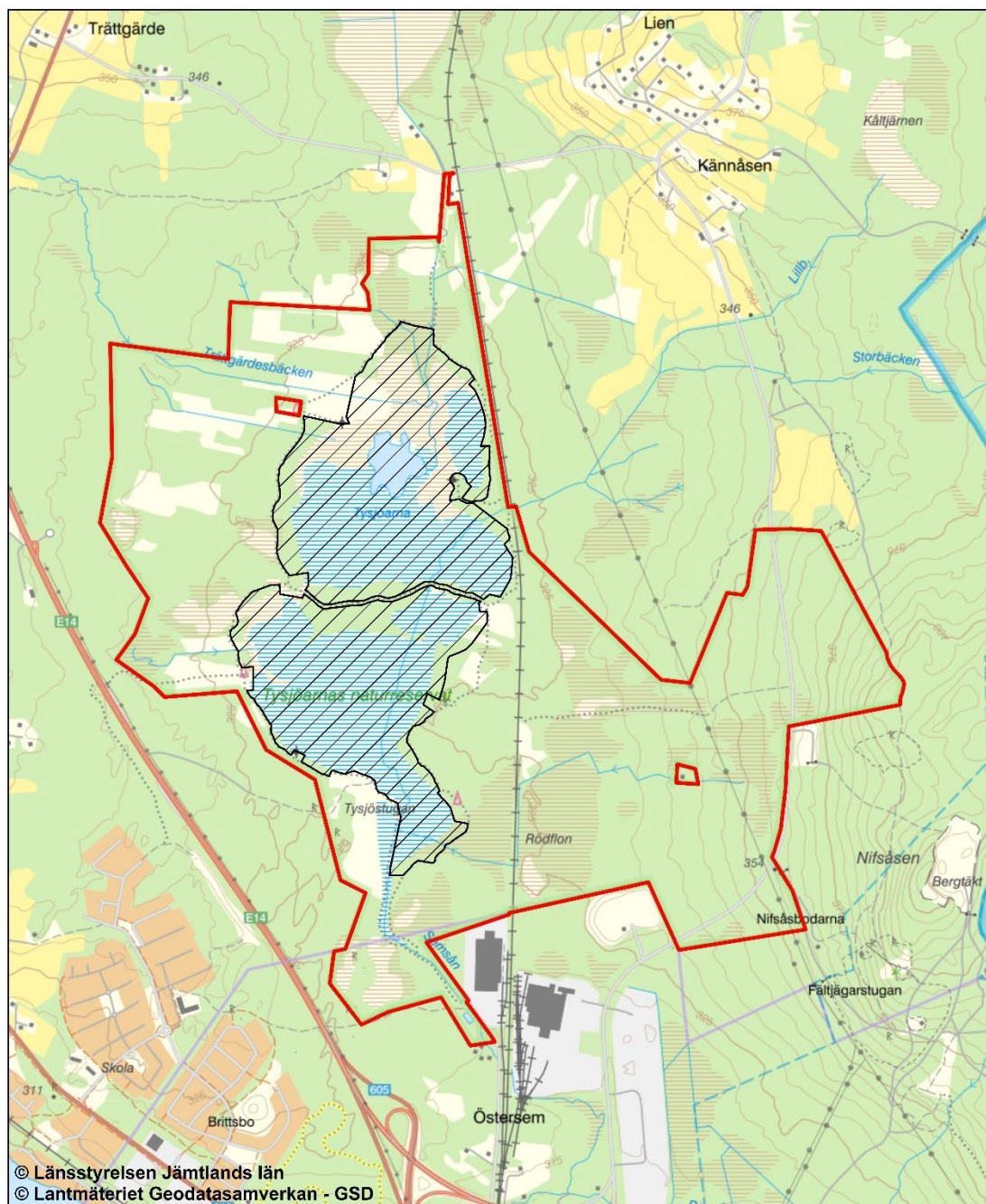
- o) anlägga och underhålla gångstig till det undantagna tomtområdet inom naturreservatet.

Till förmån för Sörbyn 2:8 skall föreskrifterna i A och C inte heller utgöra hinder för att i samråd med Länsstyrelsen:

- p) underhålla och använda traktorväg från väg E14 till det undantagna tomtområdet inom naturreservatet.

Bilaga 1a. Område för beträdnadsförbud inom Tysjöarnas naturreservat

© Länsstyrelsen Jämtlands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

Gräns för Tysjöarnas naturreservat
Område för beträdnadsförbud 15/4 - 31/7

0 500 1 000 m
Skala: 1:20 000

Höjdkurvor 5 m intervall